САНА ОПОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӘН ТАХСАР

№ 155 (7228) ● 1991 сыл. Ахсынньы 26 күнэ. Чэпиэр ● Сыната 8 харчы

Бүгүн-сарсын үлэлиэхтэрэ үһү

Тыа хаһаайыстыбатын уонна ас-үөл министерствотын аналлаах бириигэдэлэрэ уонна райсовет тыа хаһаайыстыбатын специалистара кыттылаах бөлөхтөрө совхозтарга сылдьан баран, сүөһү ырыгынаһынын, өлүүтүн, бородууксуйа таҥнары түһүүтүн, сүрүннээн, эбии аһылык суоҕунан быһаардылар. Тыа хаһаайыстыбатын управлениета өссө күһүн дуҕаны бөлөмнөһиигэ уонна күөх үүнээйини үүнэрэн туһаныыга бириэдиэ хаһаайыстыбаларынан тиэрдибит дьаһаллара толоруллубатылар, алта кормоцех үлэлиэхтээҕиттэн бириэдиэ да буруолуу илик.

Мэстэлэргэ тиийэн мыыталастахха «бүгүн, сарсын... үлэлиэхтэрэ» дэнэр кормоцехтар быыылгы мөлтөх аһылыктаах дыылга, кырдьыга, ыын угар суолталаахтара, күүтүүлээхтэрэ көстөн турар.

Кормоцехтары үлэлэтиигэ ким туох былаанаабый? Ол туһунан туһаныллаах специалистар кэпсиллэр.

Т. Е. МАЛЫШЕВА, «Мугудай» совхоз кылаабынай зоотехника:

— Быйыл кормоцех Уу Оҕустаахха үлэлиэхтээх этэ. Өрөмүөнэ ситэн, бөлөм турар. Үлэлэбитинэн барыаҥын сырьета суох. Покровскайтан 150 тонна соломо аҕалылыннаҕына, фураж бурдугу уонна ыра дуҕа баарын эбэн астатан көрүө этибит. Сүрүн компонент буолуох атын суох.

Билигин Маралаайыга убаҕас көөнньөрбө оголуллар, сиилэс сиэтэллэр. Оттон Толойго комбикормо ууга булкуйан хаһыллаан эрэ сиэтэллэр. Ол хайаларыгар да кырыымчык. Күнүгэ ыанньыкка 4, тиэнэлэргэ 4, тыһаҕастарга 3,5, бороскуларга 2,5 кг от бэриллэр. Бу ыйга 180 тонна от угуллубута.

Төлөйгө сыл саҕаланыаҕыттан 62 сүөһү көнньуунан өлүө. Итиннэ аҥарын курдуга — аҥардас сэтиннньигэ. Ааспыт сыл туһаанныах камиэнэвитээҕэр өлүү 37-нэн эбэх.

Үүтү государствоҕа туттарыы былааныын совхоз 86,6 бырыһыан, төлөйдөр 82,5 бырыһыан, маралаайылар 90-тан тахса бырыһыан толорон ыыллар. Көстөрүн курдук, совхоһу ордук төлөйдөр таҥнары тардаллар. Оттон аҕыйах сыллааҕыта киниларинэн киэн туттарбыт. Тэрээһин доҕолоҥноото. Кормоцехтарын үлэлэтэр туһунан кэпсэтэн да көрбөттөр. Астаталлара да суох, соҕотуоҥкалаабатахтара. Аҥардас бурдугу хаһылаан сиэтии улаханы эппэт.

С. И. СЕРГЕЕВ, Эриэлик Эристиин аатынан совхоз кылаабынай зоотехника:

— Совхоз үрдүнэн иккі кормоцех бөлөмнэнэр. Биирэ Хоптоҕо отделениетыгар Улахан Алааска, иккиһэ — Чакырга үлэлиэхтээх. Хоптоҕоҕо электродвигатель, оттон Чакырга астыыр сырье суох. Звеноларбыт сүүмэрдэнэн, дьон анаан туралларбыт. Чакыр кормоцеҕа сылыттыллыбыта. Соломо көрдөөбүт. Ону тэҥэ совхоз барыы отделениеларыгар дуҕаны соҕотуоҥкалыыр сорудах тиэрдиллибит. Диэльнэй уматык букатын киилэнэн бэриллэр буолан, ону толороро техниканы туруорар ууспутурда эрэллэр, дуҕа бөлөмнөнөҕүнэ эрэ табыллар.

Иккі ыйга 60 тонна от аһара ороскуотланна. Онон, бара сатаан, комбикормга атастаһан от булаары Хадаар Горнайга, Хоптоҕо, Хайахсыт Хаандыгаҥа дьоннору ыыталлыы сырыттылар. От хаачыстыбата мөлтөх. Онон сырье буолан эбии аһылык оголуллара наада. Комбикорм да кэмчи. От аһара ороскуоттаммытын билигин эбии аһылыгынан эрэ оборунуохтарын сөп. Боппуруоһу совхоз дирекциятыгар өссө төгүл суоллаһэр наада. Онон ити былааннаммыт кормоцехтары хайдах да үлэлэттэххэ табылларын өйдүүбүт.

Билигин күнүгэ ыанньыкка 5, тиэнэлэҕэ 4, тыһаҕаска 3 уонна бороскуга 2 кг от көрүллүр. Оту тастан тиэйии суоҕу күннэргэ саҕаланна. Нуотараҕа оту престин трактор сылдьар. Намтан, Золотинкаттан оту эмиэ күүтэбит.

РЕДАКЦИЯТТАН: Оройуонга үлэлиэхтээх алта кормоцехтан үһүн дьылҕата итинник. Сырье суоҕун тумулук тутуллар эрэллэр, араас ыарахан кыстыктарга дуҕа быыһаабытын умна иликпит. Быйыл онно суолта бэриллибэт. Оттон сүөһү туруга күн-түүн мөлтөөн ыыр. Ынах торуо турар. Мөлтөх ынах торуоҕа хайдах дьылҕаланыай? Биллэр, мөлтөх. Онон, хойутаан да буоллар, эрликтэр курдук, дуҕалаах ыыгыга туруннахха, «мугудайдар» курдук соломо көрдөстэххэ табыллар.

УРУККУ КҮҮРЭЭНИ КӨРБӨККҮН

Билигин, ханна да тиийбит ийин, үлэҕэ-хаһыаска урукку күүрэни көрбөккүн. Дьон былаан, эбэһээтэлистибэ диэки биллиммэттэр. Биирдэ эмтэ ол туһунан ыйыталаһан көрдөххө, сорох эдэр үлэһиттэр тугу этэр баҕайытай диэн дьиктиргэбиттин одуулаһаччылар. Үүт ыамын сорудаҕа туолбатыгар сорох ыанньыксыттар туох даҕаны буруйа суох курдук тутталаччылар. Кинилэр тиэллэн кэлбит отуннан ынахтарын аһаттылар, баһыллыбыт уулу цистернаттан ылан хоруудаларга кутан биэрдилэр. Сарсыарда уонна киэһэлик нөҥүөннарын ыраастаатылар даҕаны күнүскү үлэлэрэ бүппүтүн, өйтөн атыныгар туохха даҕаны эпиэттэбэт курдук тутталаччылар. Хайыай, олохпут сайдыыта оччук буоллаҕа дии саныыгын. Ханна да тиийбитиг ийин — совхозтар үрэллиилэрин айдаана, кэпсэн ол тула.

Аҕыйах хонуктааҕыта Карл Маркс аатынан совхоз Төгүргэстээҕэр комплекс диэн аттыыр фермаларыгар сырыттыбыт. Манна Евдокия Гавриловна Седалищева старшайдаах 8 ыанньыксыт үлэлиир. Холбоон 170-тан тахса ыанньыктаахтар. Ферма үлэһит илиинэн толору хааччыллыыбыт. Ол курдук, аҕыс ыанньыксыт иккі солбуһыктаахтар, ону таһынан эбии аһылыгы бөлөмнэһиигэ Софроновтаах Константинов, фуражирдарынан уонна ферма түүнгү харабылларынан Дмитрий Никифоров, Илья Карпов, Дмитрий Дыдаев, Владимир Кардашевскай анаммыттар. Уолаттар иккиэн күнүгэ 7 центнер курдук эбии аһылыгы бөлөмниллэр эбит. Онон ыанньыксыттар хас биирдии ынахтарыгар нуормалаах 4 кг отторун кытта 40-нуу кг курдук көөнньөрбөҥү сиэтэллэр. Ол ийин сүөһү туруга куһаҕана суох эрээри, үүттэрин ыама олус намыһах. Ферма үрдүнэн күнүгэ баара-суоҕа 3 центнертэн эрэ ордуту ыыллар.

Ити олус ыыра. Онон бириччиннэтэ туохха буолуо дии саныылларын ыйыталаһабыт. Онуоха үүт ыамын балачча үрдэтэрга холобур быһыытынан эбии аһылыгы дэлэччи соҕус баламнэн сиэтэллэрин, отторо даҕаны соччо кырата суоҕун аҕалабыт. Итиннэ ыанньыксыт Антонина Егоровна Полятинская 7 ынаҕа ыатарын, өссө 2 ынаҕа санга төрөөбүтүн санатабыт. Барыларыгар итиччалин ынах ыаппата чахчы.

Ыанньыксыт Надежда Петровна Никифорова былаан туолбатын сайыҥҥы ыйдарга мэччийэн ыараҕас буолан үүтү кыайан ыабатахтарынан быһаарар. Итиннэ кытта сөбүлэһиэххэ сөп. Совхоз кини бөһүөлэгиттэн биэрэстэ эрэ курдук Тамах сайылыгына сайылыыллар эбит. Мэччийэн, кырдьык даҕаны, ыараҕас. Тула өртүлэрэ баһына уонна оттуур ходуһа. Итиннэ бөһүөлэк ыалларын сүөһүлэрэ тэҥнэн аалсыһалларын эбэн кэлэр үһү.

Совхоз атын салаһаччылара, ыанньыксыттар кэпсээннэринэн, фермаҕа уктэммэттэр, үлэһиттэри кытта кэпсэтиспэттэр, кинилэр үлэлиир усулуобуйалара хайдаҕын интэриэһиргэбэттэр. Бөһүөлэктэн балачча тэйиччи буоланнар, маҕаһыынарга табаар атыыланнаҕына сураҕын эрэ истэн хаалалларыттан, сэдэхтик көстөр табаардары атын суох.

Билигин Маралаайыга убаҕас көөнньөрбө оголуллар, сиилэс сиэтэллэр. Оттон Толойго комбикормо ууга булкуйан хаһыллаан эрэ сиэтэллэр. Ол хайаларыгар да кырыымчык. Күнүгэ ыанньыкка 4, тиэнэлэргэ 4, тыһаҕастарга 3,5, бороскуларга 2,5 кг от бэриллэр. Бу ыйга 180 тонна от угуллубута.

Төлөйгө сыл саҕаланыаҕыттан 62 сүөһү көнньуунан өлүө. Итиннэ аҥарын курдуга — аҥардас сэтиннньигэ. Ааспыт сыл туһаанныах камиэнэвитээҕэр өлүү 37-нэн эбэх.

Үүтү государствоҕа туттарыы былааныын совхоз 86,6 бырыһыан, төлөйдөр 82,5 бырыһыан, маралаайылар 90-тан тахса бырыһыан толорон ыыллар. Көстөрүн курдук, совхоһу ордук төлөйдөр таҥнары тардаллар. Оттон аҕыйах сыллааҕыта кинилэриэн киэн туттарбыт. Тэрээһин доҕолоҥноото. Кормоцехтарын үлэлэтэр туһунан кэпсэтэн да көрбөттөр. Астаталлара да суох, соҕотуоҥкалаабатахтара. Аҥардас бурдугу хаһылаан сиэтии улаханы эппэт.

Общественнай сүөһү кыстыга

бис. Кэтэх да сүөһүлэр ханна даҕаны мэччийэн сирдэрэ суох. Онон тотохана аһаабат, мэччийбэт сүөһүлэр, төбө даҕаны күөх сайын буолбутун ийин, хантан дэлэччи үүтү-аһы биэриэхтэрэй. Онтуналара былаан туолуутутар охсоро чуолкай.

Субу күннэргэ фермаҕа сиинньи сылдьар балачча элбэх ынахтаахтар. Онон фуражирдар уонна түүнтүү харабыллар күн өрүү-өрүү иккилии буолан суукканы эргиччи үлэлиллэр. Ферма коллективын үлэтигэр күн ахсын булкуһар кийилэриэн биригэдьиирдэрэ М. П. Михайлов буолар. Кини отторо уонна комбикормнара быстан хаалбатыгар сүрүн болҕомтотун уурар. Хас биирдии ыанньыксыты кытта былаан тоҕо туолбатын, үүттэрин ыама тоҕо намыһаҕын туһунан кэпсэтиһэр кийилэрэ кини ферма үлэһиттэригэр аваан-миэнэн атыылаабатарыттан хом санаалаахтарын туһунан ахталлар. Ыанньыксыттарга 25-тин кг эти, 1,5 центнер үүтү биэрбиттэр, атыы үлэһиттэртэн ордуктара диэн — ол. Ыарахан үлэҕэ сылдьар дьон итиннэ ураты ордук балаһыанньанан туһамматтар. Оттоноҕор совхозтара хайдах быһылаахтык ыыллыахтааҕын даҕаны билбэттэр, салалта сылдьыбатынан аны аҕыйах хонугунан хайдах үлэлиэхтээхтэрин эбэтэр ынахтарын кимнээх ылыахтаахтарын даҕаны быһаарбанна, мунатэнэ олороллор.

Үүт ыама намыһаҕын, былаан туолбатын биир бириччиннэтэ үлэһиттэри кытта сибээс умуллубутутар, биризмэтигэр биллэрэн-ийитиннэрэн ийии суоҕар эбит диэн саная кэлэҕин.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Мөлтөхтөргө —брикет

Быйылгы кыстыкка сүөһү туруга ханна да мөлтөх. Онон суһал дьаһаллар наадалар. Субуруускай аатынан совхозка овощевод Л. Н. Чичигинарова аналлаах диэҥэ минеральнай брикети оборууну саҕалаата.

Субуруускайдар сүөһүгэ витамин кэриэтэ суолталаах бу бэртээхэй бородуукуйаны былырыыгыттан биһирээн тутталлар. Былырыын сүөһүгэ 100 тыс. устуука бэриллибитэ. Быйыл да итиннэ аҕыйаҕа суоҕу оборгго суоттаналлар. Наада буолар минеральнай эбиликтэр биирдии көрүүнүнэн ыйанан, комбинат кэлин сылларга материальнай ортунэн уонна надрдарынан ланпа боҕоргөөтө. Кини оборор миэбэллэрэ соҕуруускайдар ол ыарахан сыанаҕа көрүү да, хаачыстыба да ортунэн барытынан эпиэттиир, ыһилиннэх көрдөбүлүгэр толору сөп түбэһэр тына

Меморииальнай ансамблы умуннубут

Киһи—аатаах, өтөх—төнүргэстээх

Мемориальнай ансамбль диэн сүүкэн улахан суолталаах туруу, үйэлэртэн-үйэлэргэ турар архитектурнай - художественнай комплекс буолар. Биһиэхэ итиннин туруу Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриҥэ кыргыһыы хонуутугар үрүҥ тыыннарын толук ууранар геройдуу охсуһан өлбүттэргэ анаммыахтаах эбэ. Сэриҥэ бүтүүгэ ороҕуоммутуттан 200-тэн тахса киһи түмсэн барбыт историческай мизэстэтинэн билиҥнии «Маарыччаан» кинотеатр турар мизэстэ буолар. Онно саха омук эҥин-эгэлгэ алгыс тыллара этиллибиттэрэ. «Өстөөбү ултуруттэн, кыырыстаах кыргыһыыттан ыайыылаабыан тахсан, иппит-аҥаллыт Иҥэ дойдугутугар этэҥнэ эргиллэн, кэлэҥнит, ыҥчэрэ ыччаттары кэнсэлэтэн кэскилбитин кэҥэтэргитигэр, аҕа уйун арааччылыыргытыг а р» диэн армияҕа бараааччылары дьонноро-сэргэлэрэ алгыы хаалбыттара. Бу дьиэ эркинигэр мемориальнай дуоската ыйыахха. Сэриҥ кыттыылаахтарыгар, үлэ фронтуугар сылдьыбыттарга уонна күүс ортуҥэ көҕөрүллүбүттэргэ аан маҥнай бинир эмэ хоһу ылан, «Маарыччаан» кинотеатрга эбэтэр военкомат дьиэтигэр музейдаах аһыахха.

Аҕа дойду Улуу сэриҥэ уонна кураан содулуттан пидвэнигэ тиэрдибит 1942 с. атырдьах ыйын 11 күнүнээҕи ВСК (б) П обкомун бюротун сыыһа уураабыынан Чурапчы ороҕуонун колхозтаахтарыы 5 тыыныынча киһиҥ күүс ортуҥэн көҕөрүүлэригэр армияҕа барбыт дьон кэргэттэрэ, аймахтара тиийэн олуулэрин-сүтүүлэрин пидвэнин көрдөрөр өйдөбүнньүктэр ансамбль иккис разделыгар киириэхтээхтэр.

Мемориальнай ансамбль турарыгар табыгастаах мизэстэнэн гражданскай сэриҥэ анаммыт паамятиниэк аттынааҕы мизэстэнэ аҕабын. Манна эрэ суолу кэтирэтэн, быраҥыакка, эртэкка сөп түбэһиннэрэн площадкаты буора кутуллуохтаах. Саҥа булгуннах уһуохтаах, үрдүөхтээх, кэтириэхтээх. Сириҥ кээмэйэ талбата суох тахсар. Талах Күрүө диэки төһө баҕарар уһуур ыыхтаах, туоратыгар саҥа суол арҕаа өрүгэр кэҥиир сир баар. Талах Күрүөнү ыччаттар сыныаһанар мизэстэлэригэр кубулутуохха. Сааскы чалбах уута мустар сэриҥ хуурдан баран хастарыахха, анныыллыбыт буорун эргиччи таһааран дэхсиэтиэхха. Буор ылбыт котлованы иҥнигэр кумах, гравий куттаран баран уута киллэртэриэххэ. Колүөн кыыһаларын бетон билинтэлэриниэн бүүрүктүөхха. Талах Күрүөнү уонна паамятиниэктары хаптаран аллеяларга мас үүнэриэххэ. Табыгастаах мизэстэлэргэ ыскамыайкалар туруохтаахтар.

Булгуннах ороҕо биһиги ороҕуоммут өрүстэр кирбиилэригэр сытарын саныахтаах. Бу мизэстэттэн дьон аҕалара, уоллаттара армияҕа ыгырыллан соҕуруу диэки аттаммыттара, дьон-сэргэ күүс ортуҥэн хоту ороҕуоннарга көҕөрүллүүлэрэ уонна манна хаалбыт дьон геройдуу үлэлэрэ көрдөрүллүөхтээх.

Бэйэм толкуйбар, булгуннах ороҕуогар бетонтан площадка нутуллуохтаах. Онно аналы ансамбль скульптуралара эскиһэ оҥоһуллуохтаах. Үрдүк цемент истиэнэ соҕуруу өрүгэр армияҕа, хоту көҕүүгэ барбыттарга уонна манна хаалбыттарга рельефнэй оҥоһуктар туруохтаахтар. Биллиитэҕэ армияҕа уонна көҕүүгэ баран өлбүттэр испииһэктэрэ нэһилиэктэриниэн суруллуохтаах. Сэлиэнньэҕэ кирбит киһи бу мизэстэни көрбөккө эрэ быһа аастар. Онон барыы өрүгэн ордук табыгастаах мизэстэнэн буолуоҕа.

Бу мемориальнай ансамбль эскиһин саҥалыы оҥоһуутугар конкурета биллэриэххэ. Мизэстэ уларыйарынан сибээстэн бырайыака, сметата саҥалыы оҥоһуллуохтаахтар.

Кэлэр саас саҥа оҥоһуллубут бетон муоста икки өрүгэҕэ уонна аныыттан үтүмэн үгүс хаҥалын буора тахсыахтаах. Бу буору атын сиргэ тиэйбэкпит, таарыччы ансамбль площадкатыгар туһаныахха. Бинир үлэнэн икки үлэни тоҥорор, үлэни кудумсутар тоҕо сатаммат буолуой? Мизэстэни талымастыы, сиргэ-таҥа сыруттахпытына, өтөрүнэн ылсыа суоҕа. Күннэр-дьыллар аҥаан иннэхтэрэ, оччоҕо олохха киириитэ уустуҕуран иннинэ.

Мин саныабар, туруутун үлэтин бинир да бэдэрээттэт бары көрүҥнэрин ылынара уустук. Онон сметнай документациятыгар олоҕуран, үлэтин көрүҥнэриэн, оҥорор, дьоҕурдарынан көрөн үлэлэртэн наймылыахха. Оччоҕо туруу олохха суоллык киириэн сөп. Маҥнай тэриллэлэр, үбүнэн көмөлөһөллөрүн оннугар, салгыныа көрүҥүн туспарыыта техническалаах тэриллэлэриниэн бинир, икки күн устата буоруна үлэтигэр түмсүүлэхтэн субуотуньук тэриллэн площадкатын оҥорторуохха.

Бу туруурга улахан киинэммит үп көрүллүбэтэ буолуо. Онон народнай түүр быһыытынан олоххо киллэриэхха. Манна ороҕуон салалтатын уонна ветераннар советтарын тэтимнээх практическай көмөлөрө эрэйиллэр. Мин баҕа саныабын уонна сергүпүт боппуруоспун саҥааран аҕаччылар бэйэлэрин этиилэрин киллэриэхтэрэ диэн эрэнэбин.

Д. ЛАЗАРЕВ,
ороҕуон бочуоттаах гражданина.

АНЫГЫ ХАЛЫЫП

—Дьонуг бэйэ-бэйэлэрин кэтэсиһэн үлэлээбэттэр эбит. Салайааччы эйэни үлэни тэриннэххин, дьоҥнуттан ирдиэххин?

—Хамаандалыыр уурайбыта. Дьон бэйэлэрэ тэриннэхтээхтэр.

Ветераннары—иитэр үлэҕэ

Ветераннар олох бары көрдиис кэмнэригэр ыар түгэнэр туоратыллыбыттара, иннинэ кэсиллибит туһугар геройдуу охсуспуттара. Ол да иһин норуот дириҥ ытыктабылынан туһаналлар. Киниилэр—бараммат-хоромпот баай опыттаах, оруутун активнай позициялаах, сиэр-майгы, сыныан ортуҥэн эмкилэ суох үрдүк хаачыстыбалаах дьон.

Киниилэр иккис, туоХтааҕар да мэскиллээх соруктарыыны ыччаттан бэйэлэригэр дьүөрэлээх солбуту иитэн таһаарыы буолар. Ыччат—бу биһиги иннинэ кэскилбит, эрэлбит. Билиҥни долгуннаах, бутуурдаах кэмигэ киниилэр тустарыгар кыһамныы, болҕомто күүһүрүөх туустаах. Ыччаты иитии—норуот бүтүүнүн дьыалата. Итинник эппиппит ыраатта. Ол эрээри тоҕо тылтан дьыалаҕа киирбэппитий?

Биһиги ороҕуонтан бастакынан тэриллибит педагогическай үлэ ветераннарын ороҕуоннааҕы уонна үлэ, сэриҥ ветераннарын ороҕуоннааҕы советтара ыччаты иитиигэ элбэх үлэни бэрт көхтөөхтүн саҕалаабыттара. Ханна баҕарар ыччат бөлөҕөр—оскуолаларга, кулуупларга, бириигэдэлэргэ, фермаларга, отууларга—саамай ытыктаах күндүтүк көрсөр, кэрэхсэтэн истэр ыалдьыттара буолбуттара. Ол да иһин киниилэри дьон «олох учууталлара» диэн даҕаҕа эпитахтэрэ. Революционнай, бойобуой уонна үлэҕэ албан аат кууруубун чилиэннэрэ, ветераннар, ороҕуон бары нэһилиэктэрин хабан ыччаты иитиигэ үлэлэспиттэрэ, көрсүһүүлэргэ ветераннар бэйэлэрин олохторуук баай опытын ыччаттарга кэпсиллэрэ, аҕа көлүөнэ килбиэннээх үгэстэригар үөйүөллэрэ.

Оскуолаларга учууталлар, төрөппүттэр ити дьоһуннаах иитэр үлэни «эдэртэн эйэтин, кырдьаҕастан алгыаны ыл» диэн саха норуотун бэртээхэй өйүн хоһоонун этэрин курдук ыытан испиттэрэ. Кэлин ол мелтоото. Киһи сатаан өйдөөбөт быһыыта-майгыта үөскээн эрэр. Ыччаты иитиигэ улахан болҕомто уурулуубат буолла. Киниилэриниэн дьарыктанар биир да тэриллэ суох курдук. Мин саныабар, ветераннары иитэр үлэҕэ туһаныах баара. Пенсиҥа одорор уонна үлэдии сылдьар педагогтар, тыа хаһаайыстыбатын специалистара, үлэ уонна сэриҥ ветераннара, көҕүү күүгмэҕэйин көрсүбүттэр ыччаты иитиигэ үчүгэйдик атыны аҕалыахтара суоҕа.

«Үгүс айдаана суох үтүө сүрэххинэн, ыраас суобаскынан үлэлиир буоллахха, дьолгун үлэттэн булуоҥ» диэллэр. Үлэттэн дьолломмут дьон ыдыннарылаах этиилэрин, сүбэлэрин ыччат истэ олорон этиигэр-хааныгар пириҥник иҥэриниэн сөп. Ол иһин, үөһэ этиллибитин курдук, ветераннары ыччаттарга наставник, иитээччи быһыытынан киэҥник туһаныахха наада.

Ыччат сорох арааттан сиэ сайдыыта, үлэҕэ дьоҕура суох, сиэр-майгы өттүнэн тутах буолуутуттан биһиги, ветераннар моральнай эпиэтэ сүгэрбитин умнумуоҕуз. Ороҕуон хаһыатыгар «Ыччаттыын хайдах иитэбит?» диэн рубрика аһан үлэлэттахпитинэ, баҕар, сабыыаллаах буолуон сөп этэ.

Ветераннар опытталарын уонна иитэр үлэҕэ көмөлөрө ураты наада. Онон ороҕуоннааҕы ветераннар советтара бу дьаһахаах, ыарахан кэмигэ үлэ уонна сэриҥ ветераннарын ыччаты иитии дьыалатыгар киэҥник тардара наада.

Н. СОЛОВЬЕВ,
Үлэ уонна сэриҥ ветерана.

✦ *Киһи уонна сокуон* ✦

СЭС ИРДИЭХТЭЭХ

РСФСР Верховнай Совета 1991 сыл муус устар 19 күнүгэр «Нэһилиэннэ санитарнай-эпидемиологическай туруктаах буолуутун туһунан Сокуону киллэрии бэрээдэгин туһунан» уураабы ылыммыта. Урукку өрүгэр санитарнай-эпидемиологическай үлэ Доруобуйа харыстабылын министерствотын иһиннэн киирэн тэриллэрэ, билигин ол ууратыллан, санэпидстанция бэйэтэ туспа комитеттаах. Кэлэр сылтан уларытыы салҕаан ыытыллыаҕа. Ыстараантар да кээмэйдэрэ уларыйдылар.

Итиэннэ биһиги ороҕуоннааҕы санэпидстанция кылаабынай врачын солбуйаччы Т. С. ИВАНОВАТТАН кэсиирингэр көрдөстүбүт.

—Аны бары анализтар төлөбүрдээх буолуохтара, ол иһигэр балыыһа бизнэс диагностическай анализтара эмиэ. Билигин аҕыйах тэриллэни кытта анализ оҥоруутугар дуоһабардаахпыт.

Нэһилиэннэ санитарнай - эпидемиологическай туругун туһунан Сокуон 4-с разделын 24-с ыстатыйатыгар санитарнай, гигиеническэй нуормалары кэһии иһин эпиэтиэнэ көрүнэрэ ыйыллар: административнай, дисциплинарнай уонна холуобунай. Дуоһунастаах дьон итэ ыстатыйаҕа үс ыйдаах атын үлэһиттэр биир ыйдаах окладтарыгар тиэнэ ыстараантаныахтарын сөп. Киим эмэ буруйуна сыстыганнаах ыарыы турар, дьон сүүрүн ыалдьар түбэлталэригэр буруйдаахтар холуобунай буруйга тардыллыахтаахтар. Урукку Сокуоннаа суох 31-с ыстатыйаҕа тохтуохпун баҕарабын. Тулалыыр эйгэни кирдитин иһин буруйдаах эпиэтиэнэскэ тарааан кэмэйэ аһара ыыра буолан, бинриллээн гражданнар даҕаны, тэриллэлэр салайааччылара даҕаны, этэргэ дылы, ымыр да гыммат этиллэр. Өссө, кулуу гыммыт курдук, «10 солнуобайбын ылаҕын дуо?» диэбитинэн сиэптэрин хастан бараааччылар. Ол түмүгэр ороҕуоммут санитарнай туруга улахан мөлтөх. Иҥэр уубут хаачыстыбата куһаҕан. Оттон күөлү быыччы кирдитэ олорор ДАЭС начальника С. А. Фуртатов, аастыт сыллааахха сельсовет председателэ А. А. Захаров Янутскайынан эргитэн анализ оҥорторон даннаастаппытын да кэнэ, баараа суоҕа 50 солк ыстараантаммыта. Билигин уулусаҕа помуойа тоҕор ыалдьар саамы өрүгэр ойбоннорун ыраастаабат суоҕүлээхтэр, территорияларын куһаҕан уутун-хаарын, бөҕүн-сыыһын, үгэс курдук ириҥнигэ былдьатар тэриллэлэр салайааччылара саҥа Сокуону үчүгэйдик билиэхтэрин наада. Быыл барыта 23 балтараа күн устата туһанан аҕалтардым. Аны төлөбүрэ 50 бырыһыан чэпчэтиллэх буолуохтаах. Оны лесопункт үлэһита В. Е. Эверстова ылыммата. Кэпсиэбин: «Эйгиниэҕэр буолуохтар туруорсубуттара даҕаны ыыйбатахтара».—диэн куомайын мунуохан умайыктаппа. Оны арааһы соҕус быһаарарыгар нордеспуппар: «Аҕам саҥата улахан эта, онон саҥам улахан, ыыллыма».—диэн буоллаҕ. Улахан саҥалаах киһи оҕото мэрдьаҕаска, ыаммакка кэмилэһуохтээҕэр ылыахтаах көмөбүн туһанарбата. Ити туоратаахха ыарахан.

Республика правительствотын дьаһалынан көҕөрүүгэ сылдьыбыттарга көрүллүр чэпчэтиллэри тэриллэ эбэтэр биирдии киһи талбытынан туора сотоҕо табыллыбат. Оттон ыаҕы үөскэппиттэр диэн саныаттым. Бу телефон үйэтигэр ыскылаанка мас баарын-суоҕун билиэхтэрин да сөп эбит. Оччоҕуна дьон төттөрүтэлэрэ сырыыта суох буолуо этэ. Аны транспорт засторо уустуга бары билиҥнит. Кордебон-аатталаан, кэтэһэн-маныаһан биирдэ эмэтэ ыыгыныаран баранныын итинник тоттөрү-таары сүүрдэрин сыанан аҕаабат, өссө мэдиинэххин да сөп курдук.

Республика правительствотын дьаһалынан көҕөрүүгэ сылдьыбыттарга көрүллүр чэпчэтиллэри тэриллэ эбэтэр биирдии киһи талбытынан туора сотоҕо табыллыбат. Оттон

ЭЛБЭХТИК СҮҮРЭН-КӨТӨН, ЭРЭЙДЭНЭН...

✦ *Эйгиини хайдах хааччыйалларый?* ✦

Көҕөрүүгэ сылдьыбыппар бэриллиэхтээх оттук масын элбэхтик сүүрэн-көтөн, оку даҕаны коруллэр чэпчэтиннэбин туһаммакка ылым Лесопункт начальника Евграфовы кытта транспорт будуом биир хонук иннинэ кэпсиппитим. Онон бөлдьохтрох нүммэр уолбун ыыттым. Тиэйбиппитигэр «эрбэммит мас «олох суох» диэбиттэр. Ыксаан, аллараа ыскылаанка киирбит. Онно «ыыра төлөбүрэ» мас баар буолбут. Иннэстээн хонтуорааҕа хаҥан толуон гуруттарбыт, киирэн тиэйбитэ ыыра буолан, прицепбик аллараа ыскылаат территориятыгар хаалларарга күһаллэр. Небалтараа күн устата туһанан аҕалтардым. Аны төлөбүрэ 50 бырыһыан чэпчэтиллэх буолуохтаах. Оны лесопункт үлэһита В. Е. Эверстова ылыммата. Кэпсиэбин: «Эйгиниэҕэр буолуохтар туруорсубуттара даҕаны ыыйбатахтара».—диэн куомайын мунуохан умайыктаппа. Оны арааһы соҕус быһаарарыгар нордеспуппар: «Аҕам саҥата улахан эта, онон саҥам улахан, ыыллыма».—диэн буоллаҕ. Улахан саҥалаах киһи оҕото мэрдьаҕаска, ыаммакка кэмилэһуохтээҕэр ылыахтаах көмөбүн туһанарбата. Ити туоратаахха ыарахан.

Республика правительствотын дьаһалынан көҕөрүүгэ сылдьыбыттарга көрүллүр чэпчэтиллэри тэриллэ эбэтэр биирдии киһи талбытынан туора сотоҕо табыллыбат. Оттон ыаҕы үөскэппиттэр диэн саныаттым. Бу телефон үйэтигэр ыскылаанка мас баарын-суоҕун билиэхтэрин да сөп эбит. Оччоҕуна дьон төттөрүтэлэрэ сырыыта суох буолуо этэ. Аны транспорт засторо уустуга бары билиҥнит. Кордебон-аатталаан, кэтэһэн-маныаһан биирдэ эмэтэ ыыгыныаран баранныын итинник тоттөрү-таары сүүрдэрин сыанан аҕаабат, өссө мэдиинэххин да сөп курдук.

Республика правительствотын дьаһалынан көҕөрүүгэ сылдьыбыттарга көрүллүр чэпчэтиллэри тэриллэ эбэтэр биирдии киһи талбытынан туора сотоҕо табыллыбат. Оттон

рэччи, иккиһэ чэпчэтин сууматын төлөөччү. Ол үп соччо улахан суума буолбатах. Хаһан уонна хайдах төлөнүллүөхтээҕэ эрэ быһаарсыллыахтаах.

Аны сыл иннинэ киллэриллибэтэх мас сотуллан ыыр. Ити—сыыһа: Ыаҕан тиэллибэтэх мас нөҥүө сылта көҕөрүллүөхтээх. Дьиҥнээн, лесопункт бэйэтэ киллэрэн биэриэхтээх. Оны хас да сылтан бэттэх бэйэлэрэ транспортаах дьон үөрэтэн кэбистилэр. Онон ыыһалаах-тар тиэнэн ылыахтаахтарын курдук ойдөбүл лесопункт үлэһиттэриэн олохсуйан хаалла. Бэйэтэрэ сылы ыыгыныа

Мотрелова

Мүгүдайга киллэбэ Татьяна Дмитриевна Варламова сэбиэдиссэйдээх пекарня дьоҕус коллектива астыыр. Нэһилиэктэр пекарнялларын үлэлиир усулуобуйалара ыарахан, оҥохторо да мөлтөх. Оны ол диэбэккэ, бу пекарня үлэһиттэрэ хас күнүстэ нэһилиэнньэ киллэбиэн наадыйыытын толороллор.

Снимокка: эдэр пекардар (хаҥастан) Светлана Захарова уонна Евдокия Толстоухова.

Т. Кардашевскай фотота.

Чакырдар ордуктар

Эрилик Эристиин аатынан совхозка үүнкэ сыллааҕы госзаказ 142 тоннаҕа туолбакка ыһэр, аспыт сыл туһаанныах нэминээҕэр 361 тоннаҕа аҕыйах үүт туттарылынна. Оттон Чакыр арендный предприятие коллектива (председатель А. М. Кириллин) бу күнэргэ предприятие сыллааҕы сааһын толороро охсуһар. Государствоҕа 580 тонна үрүҥ илсэ туттарыллыа. Эт былаана республика баастакы Президиэнин быһаарыытынан 1991 сылга 1 тонна 500 кг. Ол иҥэн ыраахтааҕы ыарахан кыһалҕалаах, ыарыымчын кэмнэрэ үөскээбит буолан И. И. Сергеев начальнай оскуоланы бүтэрэн баран салгыы үөрэммэтэҕэ. Бастаан колхоз, кэлин совхоз араас үлэлэриигэр 40-са сыл эрилиннэ. Иван Ивановичы «Мыҥдаҕаайы» совхозка уонна оройуонтаҕа билбэт киһи ахсаанныах буолуо. Хаанык үлэни толорботоҕун этэр күүгүмэҕэй. Кини субан сүөһүнү даҕаны көрбүтэ, хонуу араас үлэлэриигэр сылдьыбыта, оттуур эвенону эдэх сыл салайбыта, бригадыырдаабыта.

Совхозка рабочайдыы сылдьан тракторист идэтин баһылаабыта. Онтон ыла үгүс сыл модун техника рулун туппута. Көрдөхпө аа-дьуо устар, келэтүгэс, кыраҕа ымыттыах да быһыыта биллибэт сүдү техника кини эрчимнээх илиитигэр киирдэҕинэ ылыбыраччы хамсанарга, сылбырҕатын эргийэргэ-урбайарга, иннинэн-кэннинэн сымсатыҥ тайанкэлиирге дылы буолар. Үлэҕэ-хамнаска дьулуурдаах, итэҕэскэ-быһаҕаска эйэлэспэт, дьиссиплиналаах, уопсай интэриэһи үрдүктүн тутар, коллективтан иннитэр ыһанар үлэһити рабочайдар ытыктыыллар.

Иван Иванович 1976 сыллаахха Соловьев отделениетыгар толору механизацияламмыт звенону салайан сүөһүгэ дорохчох аһылыгы бэлэмнээһиннэрэ үлэлээбитэ. Онно сезон устата уопсайа 1274 тонна оту соҕотуопкалаан, хас биирдии киһитигэр тиксэриэн 182 тонна оттоммута. Онон оройуон рекордун олохтообута, «Москвич» автомашина фондатын ылбыттара. 1980—1981 сс. государствоҕа туттарыллар ыччат сүөһүнү бостуунтаһыныгга эмиэ звенону салайбыта. Онно сезон устата хас биирдии төбөнү 148,5 кг төлөһүтэн уонна 112 сүөһүнү государствоҕа үрдүк уойуулаҕынан туттаран республикаҕа иккис миэстэни ылбыта. Звено ити үлэтин иһин колхскалаах мотоциклынан бириэмийэлэммитэ. Кини субан сүөһүнү, коруугга 5 сыл үлэлээбит кэмиэригэр маадыр бастыҥнар кэнсэлэриттэр аат таммыта, оройуонтаҕа чемпионнуу даҕаны сылдьыбыта.

Үлэ ханнык даҕаны салаатын салайбытын иһин Н. И. Сергеев дьону кытта, сатаан үлэлиирин, кинилэри бир сыалта-соруккаҕа түмэрин көрдөрбүтэ. Бэйэтэ коммунист да, үлэ майгын да быһыытынан нэһиилэккэ ыытыллар общественнай үлэлэргэ активнайдык кыттыыбыта, араас сорудахтары нс сүрэҕиттэн кыһанан толортуура. Иван Иванович звенота соҕотуопкалаабыт отун билигин бүтүн отделение тоҕус сорунан баламмыр. Ангардас ити да чахчыттан оччолорго үлэ-хамнас тэрээһинэ тиэйиллэх ыыйа-хото тутуулларын, туруоруллубут соруту толоруута сыһыан хайдахтаах курдуттэн коруохха сөп.

Иван Иванович олоҕун аҕыйа Анастасия Иннокентьевна Лыыкынаал буолбуттара, алаһа дьиэ тэриммиттэрэ 35 сылын туолла, 5 оҕону улаатыннардылар, хас даҕаны сиэмэнниилэр. Үлэттэн дьоллорун булбут Сергеевтэр дьиэ кэргэн Мырылаҕа биир ытыннаах ыаллар, үс оҕолоро хайыы-үйэ ыал буоллулар. Улахан кыыс Мария саҥа күнү көрбүт оҕото эйэтин кытта биир күн саахын бэлиэтиир. Ити түгэн аймах-билэ дьоннорун, табаарыстарын сүргэлэрин эмиэ кэтэҕэр. Үлэ дьоно маадын дьоллоох буоллуннар, чэстэнэ турдуннар.

А. МАКАРОВ.
(Биһиги общ. корр.).

Үчүгэй дьон туһунан

ҮЛЭ ДЬОЛЛООБУТА

Куобах, куобах барахсан

Экология

САХА дьолутар-сүгүтүгар айыллыбыт буолуннар аҕаҕын куобах барахсаны. Үчүгэйдэ, кини астынара биир—куобах буолла буоллар эрэ ыал барыта тэҥинэн куос өрүнэн күө-дьаа буолан олороро. Күһүгүгү кэм эрэ буоллар. Саха сирин үрдүнэн бултуу барыы үөрүүтэ-көтүүтэ барыбытын тэҥинэн куһар. Ким барыта үтүрүйүүтэ-хабырыһыыта суох халыҥ систэрэ тахсар, сүрэҕэ-быара сымнаан, өйө-санаата көтөҥнүүрэн, айылҕаттан айылгытынан өйө дэмнээхтик кэпсэтэриспэтэр, коп түүлээх үтүөкэннээх куобахтары таҥнары намылыппытынан тоҕуурдан үөрэн-көтөн киирэр, астыныыны-дуоһуйуону билэр.

Итинник көрө-көрө, эйиинэн-хаамыынан биллэ-биллэ ардыгар саныыбын өбэт: сахалар, биһиги, куобахтааһын күргүөмнээх күннэрин, аска-үөлгэ тиийэр үөрүүлээх кэммэлин сахалыы национальнай быраабыныык быһыытынан бэлиэтиирбит тоҕо сатаныа суох этэй диэн. Биргэ сылдьан бултаһар нууччалар да, украинецтар да олус диэн үчүгэй дуоһуйуону ылар буолуохтарын кэнна? Ол аанна хараҕын уотунан бултаһын, үксэн эрэр. Ардыгар эдэр дьон куотуһа-куотуһа оччоҥу-баччаны бултаабыттарын туһунан кэпсэн-ипсэн үллэнгэтэн эраллэрин кулгаахтаах буолан сиэ истэбин. Биирдиилээн оонуу фаралаһыыгга ортотунан түөрт уонча—алта уонча куобаҕы ыыдыыллар диэн буолар. Бу, мин саныабар, үлүмнэһиини, ингэриниоботуруулуу күөртүүр, дьон майгытын-сигилитин туруҥун хамсатар, уһуҥар тиийэн саха аатын-суолун туһарэр.

Итиннин тоттоҕу кэмэлдьи силис-мутук тардыммыта быданнаата. Ол кустааһын сезона буоллар эрэ, дьэдьэннэбиин, моошньоҕоннооһун, отоннооһун кэмэ чугаастар эрэ биллибитиннэккостубүтүнэн барар. Айылҕа биэрэр аһын-үөлүн толору ситэриигэр тиэрдибэппит, ерүсүһэн сиикэйдии хомуйабыт. Иннэ гынан айылҕа ситэрэн-хоторон биэрэр аҥаан-минээн хонтуруоллаабыт заповедник-зоналары тэриийэр кыах, дьыгар, баар. Систэрэ үөскэзбит куобах салаа үрэхтэриэн, ойуурдаах аппаларынан тумуһахтарынан, сыһыынан-толоонуван тардыллар буолан бултатан эрдэҕэ. Оннук зоналары нэһилиэктэр аайы кэлимник олохтуурбут тоҕо сатаныа суоҕай? Ампаардаах астаах курдук бөҕөтүн сиэнэлиэх, үлүмнэһэ сатаһын, уора-кэсто бултаһын тутах психологиятыттан, арааһа, үгүстэр быыһаныахпыт этэ. Оннуу аанан айылҕа барахсан көтүүн-сүүрэрин үөскэтэриигэр кыаҕы биэриэхпит этэ. Заповедник зоналары олохтуур, кинилэри хонтуруолга ылар туһугар чиэһинэй дьону нэһилиэктэриттэн талан егердэриэн аныыр, кинилэр информациялларын болҕоотолоохтук иҥэтэр тоҕо сатаныа суох этэй? Сатаныр бөҕө буоллаҕа дии.

Биһиэхэ сыл аайы бултуур куобахпыт саҕа куруолугу иэтэн аста-үөллэ оногостуу диллэрэ буоллар, итинчэнэ кыайан ниппэппит чуолкай. Оннуу айылҕа барахсан байэтэ көрөн-харайан, үөскэтэн-үөскэтэн биэрэр. Ол айылҕаттан босхо ылар бэйэлэрбэйэлэрбэйэлэрб

✦ *Дьыллар уонна дьоннор* ✦

СЭТТЭ УОН СЫЛЛААҒЫТА

Уус-Майа оройуонун Нуотара үрдүгэр 1921 сыл саасхытыттан сайыны быһа дьону хомуйан үрүн бандьыыттар барыта 21 киһи буолтар. Үөр тардына, мунньуна сатыыр итн бандьыыттар туох да тэрдэ, сибэкэ, сибэ-сибиргэлэ суох эбиттэр. Күүгүөрү олохтоох дьон сайаларын, түүлэхтэрин, бултарын, аттарын кытта быалдьаабыттар.

Бандьыыттар тэриллэ-тэриллэ итн сыл ахсыннары ый ортотун диэки Амма оройуонун Соморсун нэһилиэгэр киирэн тохтуулар уонна баайдарын ас-таҥас, түүлэх хомуйсар түбүгэр түспүттэр. Түүлэхтэриттэн Яковиттан сэрии сэбин ыларга быһаарымыттар. Онуо тэҥэ ревком бэлэхтэрин сойуолаһан, түбэлтэ түгиэрэн, табыллыбыты таҥнаран, үөдэтаһаан өгөрөн олорон-өлөрөн киирэн баартар. Оччолорго Аммаҕа киниилэрдиин күөн көрсөр кыыл сэриилэр суохтара.

Үрүгиэр атын быыбаарыттан Чурапчы оройуонун Чакыр нэһилиэгин ревкомун салайаччыларын, большевиктары, ордук чуолаан Яковлевтары, сойуолаһан тутуу-хабыы буолбут. Онуо олохтоох киллэрэргэ тоҕус бөртэрин анаабыттар. Ол дьон ахсыннары бүтүүгүгэр Чакырга ере сүүрдэн тахсан, сэттэ ревкомовецы: председатель Яковлев Гаврил Степановичы — Кыра Хабырыыһы, чилиннэр Лебедев Никонетий Никоненьевичы — Моҥооруйа уолун, Флегонтов Кондратий Егоровичы, Беляев Василий Васильевичы — Тэбиити, Лебедев Петр Васильевичы — Улахан Таҥары, Флегонтов Михаил Николаевичы — Хара Саллаайы, Яковлев Петр Дмитриевичи — Хаамыраны уонна иккиэн большевиктар Флегонтов Гаврил Гаврильевичы — Чаамаҥы, Адамов Гаврил Дмитриевичи — Хаачаанны туталлар. Оччону кыайбыт хомуут дьон уһаабакка, бөҕө хомоот Соморсунтан илдьэ баран ревкомовецтары саҥа уоһутар туруоран олөрүүлэр. Оттон большевиктар Флегонтовы уола, Адамовы биирдэ үөскээбит дьоно итиннэ бандьыыттыы сылдьар буолаллар тыынкаах хаалларалларын.

Чакыр нэһилиэгин ревкомовецтарын үрүн бандьыыттар дьакыйбыттара быйыл бу ахсыннары ыйга 70 сылын туолар.

Р. ДАНИЛОВ,
сэрии, үлэ ветерана.
Якутскай к.

БАРБА МАХТАЛ

Олох уустук, барыта саная хоту буолбат. Арыт күүлпэтэх өртүгүттэн кыһалҕа ньычыйар, ыраах сиргэ быраҕар түгэннэрдэх.

Быйыл күбүн улахан оҕом сүрэҕэр операция өгөрторон, Новосибирскайга үс ый буолан, соторуттаабыта эрдэҥэ эргиллэн кэлибит.

Алта уонуттан тахсыбыт ыардьаҕас киһи ангардас операция өгөһуллар күнүн күүтэн, үүгэ саҥаҕа-өнөөҕө баттатан, дьиэбиттэн - уонуттаан тэйэн сырыыттахпына үүгэ саная-лаах, амарах сүрэхтэх дьон өйөбүлэрэ ордук күндү буолар эбит. Үлэлээбит тэриллэм—киносеть дирекцията материальнай өртүнэн көмөлөстө. Онуо тэҥэ олорор агитэонам дьоно, аймахтарым, табаарыстарым ыһаалабын тэҥнэ үлэлэстэн улаханнык үөрүүлэр. Кыһалҕалаах кэмнэр өйөбүн, тирэх буолбут үүгэ дьэмэр барда махталбын тиэрдэбин. Бука барыгар тус олохтоохтор дьолу-соргуну баҕарабын. Зонам дьоно иллэҥ бириэмэ күүс-көмө, өйөбүл буоллуннар.

А. Д. КОНСТАНТИНОВА.

x x x

Ахсыннары саҥатыҥар хуртахпынан улаханнык ыалдьан дьиэбэр өлөртиллэр якки ардыгар сытахпына, терапевт-врач ким-ким кэлэн, биримэтигэр диагноспын быһаран, бэйэтиэн хирургическай отделениеҕа киллэрэн эмтээтэ. Е. Т. Нурсапаров суһал операциялаан өгөрөн үүгэртэ. Итэ кинн кюгэн үйүс быыбаанына.

Григорий Эдуардовичка, Бекен Толегеновичка, сестраларга Любовь Дьяконоваҕа, Мария Баяантаеваҕа уонна Галина Новгородоваҕа барҕа махталбын тиэрдэбин, олохторуттан, үлэлэриттэн барыларыгыт үчүгэйдик баҕарабын.

А. И. ГРИГОРЬЕВ,
үлэ, тылы ветерана.

x x x

Үөрэх оройуонныыҥ отделын уонна типография коллективтарыгар бийиги ыарахан күммүтүгэр өй-саная, материальнай өртүнэн күүс-көмө, тирэх буолбуттарыгар, Новосибирскай куораттан эмтэнэн келэрбитигэр көмөлөспүттэригэр истиҥник махтанабыт.

Галина, Борис
ВАСИЛЬЕВТАР.

x x x

Бийиги дьиэ кэргэн таптаһаах аҕата, эйэтэ үлэ ветерана, Чурапчытаабы Госстрах инспекциятын үлэһитэ Малышев Афанасий Кузьмич сойуучу сүрэҕиэн ыалдьан бийиги кэккэбититтэн олоҥ туораабыт кутурҕан иннинэ, сааскы ыарахан күннэрбитигэр күүс-көмө, сүбэ-ама, өйөбүл буолбут районо, Госстрах үлэһиттэригэр, о. д. а. тэриллэлэр коллективтарыгар, аҕабыт биирдэ үлэлээбит дьонугар, биирдэ үөрэммит табаарыстарыгар ыалларбытыгар, аймахбыт дьоммутугар ис сүрэхпиттэн махталбытын биллэробит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кө-тутэ, сиэнэ.

САҺА ДЬЫЛ ҮҮНЭЭРИ ТУРДАҒЫНА

Уоттан сэрэхтээх буолуу!

Статистика көрдөрүүнэн, дойдуга хас 5 мүнүүтэ аайы баһаар буолар, хас чаас аайы уоттан 20 киһи эмсэҕуллэр, хас биирдии баһаар ортотуттан 2729 солк. ночоото аҕыллар.

Уот туруута Саха дьыл бырааһынныгын кэмигэр ахсыннары ортотуттан саҕаланан тохсунньу ортотугар тиийэ маллар, тэриллэлэр туруорбут елкаларын хомуйуохтарыгар диэри, үөскүүр.

Бийиги оройуоммутугар аспыт кэккэ сылларгa сылга ортотуттан отуччалыыта баһаар буолар эбит буоллаҕына, быйыл 11 ыйга 50 буолла, 70 тыһ. солк. ночоот таҥыстта. Чаанынай бас билиҥэ баар тутуу, мал-сал, тэриллэ объектара уоттан харысталлаах буоллаларыгар хаһаайыттар байаларга иитэриэстээх буолуохтаахтар.

Саха сирин үрдүгэр Якутскайга, Мирэйгэ, Нерюнгриҥа киниэн аварийнай-быыбыыр этэрээттэр тэриллиэлэр. Киниилэр улахан уот турдаҕына, авария буоллаҕына көмөлөһүүхтэхтэр. Хойобур, бийиэхэ лесозуйут котельнайа умайбытыгар кемиэ тахса сылдьыбыттара.

Бэйиэ оройуоммут баһаарынай чаҕа уоттан быыһыыр этэрээккэ улаатыллыыта уонна билиҥинэ Чурапчы салаанньатын эрэ хаалчыйар кыахтаах. Өстөөх олохтоох Советтар, совхозтар, арендай предприятиелар эбии үп көрөрүгэ кирэдиистэхтэрэллэр, этэрээт штата улаатыа, дуогабар түһэрсиҥ хаһаайыстыбалары көрөр эбэһиинэстэнэр. Атыттар бэйэлэрэ баһаарынай охрана тутуохтаахтар.

Урут баһаарынай-надзорнай сулуусна РСФСР административнай кодексын 169 мастыйатыгар олоҕуран 100 солкуобайга диэри ыстараантыыр эбит буоллаҕына, билиҥин уоттан сэрэхтээх буолуу быраабылатын үлэлиир сиргэ кэбии уонна баһаарынай этэрээт нестүбүт итэҕэстэри туоратарга ыйыы биэрбитин болдьоҕор толорбот түбэлтэтигэр 500 солкуобайга диэри ыстараантыыр буолла.

Буолаары турар быраанньыстарыыгар сибээстээн, республика барыа оройуоннарыгар **ахсыннары 15 күнүттэн тохсунньу 15 күнүгэр диэри культура, норуот үөрэҕэриитин, доруобуйа харыстабылын, норуот хаһаайыстыбатын объектарыгар, тутуулларыгар уоттан сэрэхтээх буолуу ыйа биллэриллэр.** Онон бу күннэр усталарыгар маннык эрдэбиллэри кытаанахтык тутуохтаахтар:

—харыйаны түөрүгүнэ-бэт гына боҕо-таҥа атахха туруоруллар, онуоха харыйа эркинтэн 1 метртан итэҕэйэ суох тэйиччи буолуохтаах;

—харыйаны кумаарыттан оноҥуллубут гирлиндаларынан, баатаран, маарыланан сиэмнэр, стеарин, новай чумэчиннэр уматан киэргэтэр булгуччу бобуллар;

—гирлиндаларга, иллюминацияҕа телефон проводын, молтех изоляциялаах, сыгынньах проводтары туһанар бобуллар. 12 вольтна эрэ тиийэр күүрүүлээх электрическай лампаларынан туһанар көҥүллэнэр;

—быраанньыныыҥ буола турар сиригэр пожаттан итэҕэйэ суох огнетушитель, уулаах буочуба, солуурдар, халыҥ бүрүйэр таҥас хайаан да баар буолуохтаахтар, сапаас ааннар олуура суох уонна көрүдүөр, кириллэстэр киһи сылдьарыгар маҥнайа суох буолуохтаахтар.

Быраанньыктааҕы харыйаны (елканы) туруорууга уоттан сэрэхтээх буолуу эпизэтинэйин сүгэччиэн тэриллэрэ тэриллэ салайаччыта, олорор дьиэҕэ уонна дьиэ хаһаайына буоллаллар. Тэриллэ салайаччылара, быраанньыныы ыытар сиргитигэр баһаарынай охрана сөбүлэҥин ыларга ыытыыр.

А. ИВАНОВ,
уоттан быыһыыр этэрээт начальникэ солбуйаччы.

Чурапчытаабы 13 №-дээх профессиональнай-техническай училище коллектива колхознай-совхознай тутуу ветерана

ФЕДОТОВА
Февронья Гавриловна

үйүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэ киниэ уолугар училище преподавателигэр Федотов Иван Васильевичка дириҥ кутурҕаныы биллэрэр.

Норуот үөрэҕэриитин оройуоннаах отдела, профсоюз райкома, Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатын коллектива учуутал Павлова Анна Егоровнаҕа, киниэ кэргэнигэр Павлов Николай Николаевичка тапталлаах эдэйдэрэ

ОПУНСКАЯ
Саргылана
Платоновна

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

«Чурапчы» совхоз администрацията, профкома, Сылаҥ отделениетын совета ыаннаныыстыт Филиппов Яков Дмитриевичкэ эйэтэ

ФИЛИППОВА
Анастасия Романовна

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаныы биллэрэр

Оройуоннаах сибээс узелын коллектива оройуон киниэ почтальона Филиппов Роман Дмитриевичкэ эйэтэ

ФИЛИППОВА
Анастасия Романовна

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаныы биллэрэр

ОБЪЕКТИВ МИЧЭЭРДИИР

Снимокка: өйдүү сылдьарга дьиэ кэргэн фотота.

К. Назаров фотота. (ССТА фотохрониката).

● *Биллэриилэр* ● *Биллэриилэр* ●

Бастакы Бүтүн Россия. тааҕы үтүө саная-ланыы школьнай лотереятын 1991 сыл сэтиннэ 10 уонна 30 күннэригэр Москва куораккa оонньоммут тираһа «Пионерская правда» хаһыат 151 №-гэр 1991 сыл ахсыннары 19 күнүгэр бэчээттэнэ.

Районо.

■

Үөрэххэ ыҥырабыт

13 №-дээх Одьулуунаҕы ОПТУ 1991—1992 сс. үөрэх дьылыгар III кылаастаах тракторист идэтигэр үс ыйдаах бэлэмнээн курсу б. дь. ахсыннары 23 күнүттэн аста.

Маннык документтар ирдэнэллэр: сайабылыанна, медицинскай ыытыраанка, 3х4 кэмэйдээх биир фотокарточка, үлэ кинигэтэттэн выписка.

Үөрэнэхтэрин баҕалаахтар суругунан, телефонунан билиҥ.

Аадырыспыт: 678708. Чурапчы ор., Одьулуун, 13 №-дээх ОПТУ. Телефоммут: 21-104, 24-342.

Дирекция.

Чурапчы күөх экраҥҥа көрдөрөр

Ахсыннары 26 күнэ

Тыла суохтар обществолара тэриллиитигэр аналлаах бизнес.

«Огненный ход» уус-уран фильм.

«Черный Тюльпан».

Ахсыннары 27 күнэ

«Сказка о царе Салтане» мультфильм.

«Случай в квадрате 36-80» уус-уран фильм.

Видеофильм (эротика).

Ахсыннары 28 күнэ

«Ну, погоди!» 9—16 таһаарылара.

«Фауст в юбке» уус-уран фильм.

«Красная зона» уус-уран фильм.

Ахсыннары 29 күнэ

«Алгыс» ыччат программата.

«Полосатый рейс» уус-уран фильм.

«Тройной прыжок пантеры» уус-уран фильм.

Хаһыат анытыскы нүөмэрэ б. дь. ахсыннары 31 күнүгэр, онтуоруннуукка, тахсыаҕа.

Таптыыр ийэбит, эбэбит, хос эбэбит үлэ ветерана

НОЕВА Матрена Игнатьевна

өлбүтүн барыа аймахтарбытыгар, бокуоннуук үөлэнньэхтэригэр, дириҥник курутуйан туран, иннитиннэробит.

Уолаттара, кинилиттэрэ, сиэнэрэ, хос сиэнэрэ.

Райсовет президиума оройуонтан өр сылларга бөлүүктэр уонна бөлүксүттар обществоларын председателиэн үлэлээбит Ноев Василий Кириллович кини таптаһаах ийэтэ

НОЕВА Матрена Игнатьевна

үйүн, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаныы биллэрэр.